

*„Před sedmdesáti skoro lety
narodil se možným rolníkům
outlý synáček a ten když zrostl,
brzy opustil otcovský dům.“*

(Veliký loupežník Babinský – Píseň o jeho celém živobytí, jeho skutcích a trestu)

Václav Babinský, současník Palackého i Jungmanna, se narodil 20. 8. 1796 na litoměřickém předměstí čp. 52. Jak píše jedna ze současnějších životopisek Babinského, Dagmar Štětinová, toho dne „svítily hvězdy obzvlášť jasně a každý prohlašoval, že se narodil výjimečný člověk, který se určitě ve světě proslaví“. (Babinský. Strašlivý lesů pán. Legenda a skutečnost, 2005). Václav junior byl prvorozeným synem chudého česko-německého manželského páru. Jeho otcem byl schwarzenberský poddaný, zemědělský nádeník Václav Babinský, matkou Kateřina Babinská (rozená Herrmannová). V roce 1800 se s rodiči a se dvěma mladšími bratry přestěhoval do obce Pokratice (dnes sídlištní periferie Litoměřic) a právě podle názvu této vsi mu jeho pozdější loupežnickí kumpáni říkali Pokratický Venca.

Mezi dvanáctým a šestnáctým rokem pracoval Václav se svým otcem jako zemědělský nádeník. Ve dvaceti letech, roku 1816, byl povolán do Prahy k vojsku rakouského císařství, pod které tehdy spadalo Království české. Na muzice v Košířích pak potkal svou údajnou první lásku, prostou dívku Lidku. Byla stejně rachitická jako hrdinka Máchovy povídky Mária a stejně jako ona žila ve velmi nuzném prostředí. Právě kvůli ní se měl Babinský dopustit své první loupeže: vykradl vojenskou kasu a lup chtěl poskytnout své milé, aby měla její matka na zaplacení nájmu. S penězi však prý přišel až poté, co byla Lidka z nouze po vůli nájemníkovi, a příběh tak nabral tragického rozměru – uražený Václav dívku opustil a ona spáchala sebevraždu.

Po několika letech se Babinský z vojenské služby vyvlékl, když předstíral šílenství. Z karlínské Invalidovny, do níž byl umístěn, roku 1824 uprchl zpátky domů a s dalšími bezprizorními muži se začal potloukat krajinou Litoměřicka. Do Pokratic k rodině se přitom už příliš často nevracel. V následujících letech byl několikrát vyšetřován krajským soudem v Litoměřicích, drobné krádeže mu ale nebyly prokázány. Babinský se spřáhnul s Fichtelschenkerovou bandou, jejíž legenda v podobném období do Litoměřic přitáhla i Máchu, který zde chtěl nasát atmosféru života loupežníků jako právní koncipient (s Máchou, který v souladu s dobovou romantickou módou zvěčnil ve svém Máji

loupežnického hrdinu, Babinského pojí i další podobnosti, jednu jsem již zmínil výše). Kolem třicátého roku 19. století v bandě, která se tehdy už pomalu, ale jistě rozpadala, poznal Babinský svou milenkou a družku, o šest let mladší Apolenu „Lénu“ Hoffmannovou, sestru svého nejvěrnějšího nohsleda Aloise Hoffmanna. Nejen ona, ale i další ex-členové této tlupy pak Babinského doprovázeli v jeho dalším působení.

Násilná loupežná přepadení hned v několika krajích Čech (na Mladoboleslavsku, Šluknovsku, Českokamenicku i ve středních Čechách) v následujících letech Babinský vedl. Měl mezi svou suitou přirozenou autoritu – nejen díky tomu, že byl urostlý, ale také byl relativně gramotný, uměl se patřičně chovat i v nóbl společnosti a hlavně byl úspěšný. Pořídil si falešnou identitu (během let jich vystřídal několik), vyšetřovatelům unikal, soudy balamutil absurdními výmysly a lžemi a několikrát se mu dokonce podařilo uprchnout z vězení. Ve třiatřicátém roce měl však Babinský na svědomí už i vraždy, jeho jméno začínalo být nechvalně známým pojmem a síť kolem něj se zatahovala. Uprchl proto raději z Čech do Polska, resp. jeho ruského záboru, kde si pravděpodobně zřídil živnost hospodského a oženil se. Zanedlouho byl nicméně odhalen a v roce 1835 byl vydán ke stíhání do Čech.

Vyšetřování trvalo celých pět let a Babinský byl během něj obžalován celkem ze dvanácti zločinů. Z obžalob se neustále vyhlával, měnil výpovědi, pokoušel se uprchnout z vazby a dalšími způsoby komplikoval soud. Nakonec byl v roce 1841 – kdy také po chrlení krve zemřela v pražské trestnici Apolena Hoffmannová, s níž už tehdy ovšem Babinský dlouho styky nepěstoval – odsouzen ke dvaceti letům těžkého žaláře, který si měl, tehdy čtyřiačtyřicetiletý, odpykat v obávané pevnosti na brněnském Špilberku. S trestem se nesmířil a v prvních letech vězení odtud dvakrát neúspěšně zkusil utéct. Následně se na dozorce pokusil zapůsobit vzorným chováním, podtrženým exaltovanou, zřejmě předstíranou náboženskou vírou.

V padesátých letech byla věznice ve Špilberku zrušena a vězni se stěhovali do valdických Kartouz. Ty nakonec Babinský opustil až po úplném vyčerpání trestu v roce 1861, zlomen na duchu, neschopen zařadit se do normální společnosti; jak vzpomíná František Gellner ústy vysloužilého dozorce z Kartouz v jedné své básni ze sbírky Radosti života (1903): „*Tehdy byl Babinský starý muž, / měl dlouhé vousy bílé, / se šijí shrbenou chodil už / hlavu svou kupředu chýle.*“ Státní zastupitelství Babinskému po jeho žádosti o zaměstnání ve věznici nabídlo práci zahradníka v klášteře milosrdných sester v Řepích u Prahy a on pozici „hlídače růží“ – jak romanticky zpívá Michal Tučný – pokorně přijal. Opět si změnil jméno, tentokrát ovšem proto, že se styděl a obával se reakcí lidí na svou minulost: do kláštera nastoupil jako Adam Müller.

Babinský se nicméně brzy aklimatizoval a o víkendech začal navštěvovat Prahu. V hostincích, kam si při té příležitosti sem tam zašel na točené, se postupně s úžasem dozvěděl, že mezitím, co strávil pětadvacet let ve vězení, se stal legendou: o jeho přepadeních i mordech se zpívalo

v kramářských písničkách (úryvek jedné z nich tento text uvozuje) a vyšlo o nich i několik šestákových románů. Odhalil tedy své inkognito a za pivo vzpomínal na přání. Podle několika svědectví přitom spíše než z vlastní paměti čerpal z těch nahrubo spíchnutých zkazek, které na základě jeho kauz horkou jehlou sešili pochybní autoři. Podle nich byl Babinský v rozporu se skutečností hrdinským zbojníkem – českou obdobou slovenského Jánošíka –, který „bohatým bral a chudým dával“. Skutečnou osobu jenom naroubovali na existující putovní motivy tehdy oblíbených loupežnických románů, „raubíren“, inspirovaných Schillerovými Loupežníky (německy prvně 1781). A možná byl, byť i záporný „hrdina“ s ryze českým jménem, vládnoucí českým jazykem, také vděčným artiklem českého nacionalismu, vybuzeného národním obrozením.

Poslední čtyři roky před svou smrtí už Babinský zahradnickou práci pro slabost a úplnou hluchotu nemohl vykonávat, ale v klášteře zůstal a pletl tam proutěné košíky. 1. srpna 1879 po zpovědi zemřel ve věku nedožitých třiaosmdesáti let. Na pohřeb přišlo mnoho lidí z Prahy, pochován byl Babinský – jako jediný muž – na hřbitově pro trestankyně u Řep. Legenda Babinského žila dál v pověstech a lidovém čtení (jedním z nejpobulárnějších byl svazek Jungmannovy pravnučky, Olgy Votočkové-Lauermannové, z roku 1930 Babinský. Osudy legendárního zločince). Inspirovala např. i velebené dílo Gustava Meyrinka (Golem, 1915) a jednu z proslulých reportáží E. E. Kische (Pražský pitaval, 1931). První životopis, který si o Babinském nedělal žádné iluze a byl založen na soudních protokolech, vyšel až v roce 1922 perem Karla Novotného. Z této knihy vychází pravděpodobně dosud nejerudovanější monografie o Babinském folkloristy Adama Votruby z roku 2009 Václav Babinský. Život loupežníka a loupežnická legenda.

Babinský je také hrdinou zřejmě nesmrtelné dětské odrhovačky o „starém lotru mexickém“ Na kopečku v Africe a svorníkem celého jednoho alba Michala Tučného a Tučňáků s názvem Jak to doopravdy bylo s Babinským (1986); jedna píseň se dvojznačně jmenuje Já nic, já muzikant. O Babinském dosud pravidelně vycházejí články v tisku. Zároveň je model „šlechtného loupežníka“ používán nadále na zloděje a vrahy, kteří se za vydatné pomoci bulvárních médií dokáží veřejnosti „prodat“ jako nevinní, např. Jiří Kajínek nebo nejaktuálněji Lukáš Nečesaný.

Přestože o Babinském existuje mnoho pověstí, vykládají spíše o skutečích z doby, kdy už se nepohyboval v rámci dnešního Ústeckého kraje. Výjimkou je pověst Tajemství truhláře Majera, kterou ve sborníku Dneska jsem viděl psa z roku 2015 zaznamenal Litoměřičan Jan Škamla. Zde se však daleko víc než o Babinském vypráví o truhláři, kterého očarovala víla Medulánka, když šel do lesa u Pokratic pro dříví na zhotovení Babinského kolíby... Škamla je též tvůrcem ineditní Pokratické kroniky, ve které se Babinskému jako nejslavnějšímu Pokraticákovi obsáhle věnuje, a zároveň pořadatelem každoročních putování po loupežnickových stopách v okolí Pokratic. Ta zpravidla

končívají v útulném pokratickém hostinci U Kapličky nebo v pozoruhodné klubové kůlně u Škamlova domu, jenž stojí na samé hranici pokratického katastru s CHKO České středohoří.

(Zpracoval: Jaroslav Balvín)